

Abstract. *The article stated that the moral and ethical atmosphere that prevails in the society, strongly affects the level of corruption in the state. Considering the situation with corruption as a moral phenomenon, socio-political institutions should use methods aimed to a changing of thinking and public consciousness. In countries where bribery and other acts of corruption are rare, corruption in public consciousness is associated with great evil for the state and its citizens and doesn't have a significant impact on public life. It was emphasized that especially dangerous influence of corruption manifests itself in undermining the moral principles of society by deforming ethical values, interests and needs of individual citizens and persons performing public functions. It is this property that is the basis and the negative background for further definition of corruption behavior. It is proved that corruption can be over come in conditions where the influence of the law is supported by moral condemnation and moral in tolerance to those who use their official position for personal gain. Therefore, only in the case of consolidation in the minds of civil servants of moral and ethical motivation in the performance of official functions can be achieved certain qualitative results of the implementation of a civilized approach in the implementation of state-government processes.*

Keywords: *moral and ethical means, counteraction to corruption, corruption manifestations, civil servants, bodies of state power.*

Постановка проблеми. У сучасних реаліях світового розвитку серед величезної кількості глобальних проблем, від вирішення яких залежить еволюція суспільства, одну з головних займає проблема корупції. Ця проблема на сьогодні являє собою гіперпаразита, що має безліч форм і проявів та який інфікував практично всі сфери життєдіяльності суспільства -

УДК 351:336.221.26

DOI : 10.5281/zenodo.2561915

*Нонік Валерій Вікторович ,
Житомирський державний технологічний
університет,
проректор з науково-педагогічної роботи,
юридичних та соціальних питань*

*Nonik Valery Viktorovich , Zhytomyr State
Technological University
Vice-Rector for Scientific and Pedagogical
Work legal and social issues*

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСОБИ ЗНИЖЕННЯ МАСШТАБНОСТІ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ В УКРАЇНІ

**(MORAL-ETHICAL MEASURES TO REDUCE THE
EASTERNITY OF CORRUPTION IN UKRAINE)**

управлінську, виробничу, фінансову тощо. Досить часто доводиться зустрічатися з даною проблемою на дорозі, в навчальних закладах, у медичних установах, при роботі адміністративного апарату тощо. Внаслідок корумпованості зазначених установ громадяни, по суті, витісняються зі сфери безкоштовних обов'язкових послуг держави. Такі послуги стають для них

платними.

Крім того, корупція виступає одним з основних дестабілізуючих чинників будь-якого політичного режиму, руйнуючи основи державного устрою та конституційно-правового інституту прав і свобод людини і громадянина. Вона гальмує еволюцію управлінської, політичної та правової системи, унеможливаючи наближення України до передових світових показників рівня життя. Відсутність дієвих важелів боротьби корупцією, поширення корупціогенних ризиків практично на всі сфери суспільного життя, лояльне ставлення більшості громадян до корупційних проявів призвели до того, що корупційна діяльність на всіх щаблях влади паралізувала проведення реформ, визначених керівництвом держави як невідкладні та широкомасштабні.

В українському суспільстві сформувалася стійка думка, що діяльність державного апарату, незважаючи на заклики щодо радикального оновлення системи державного управління та виходу на якісно нові параметри задоволення всього комплексу життєвих потреб народу, як і

раніше залишається неефективною, а чиновництво - вузьким корумпованим шаром, відчуженим від народу. Таке ставлення до корупції з боку державних і громадських інститутів констатує низький рівень морально-етичних цінностей та правової культури суспільства і держави. Таким чином, пильної уваги вимагає проблема впровадження морально-етичних засад у комплекс заходів протидії корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам подолання корупції, а також визначення антикорупційних напрямів розвитку в тому числі і морально-ідеологічного спрямування приділяло увагу багато науковців зокрема О.О. Акімов, П.П. Баранов, М.М. Білинська, О.Д. Береза, А.С.Гальчинський, С. Д. Дубенко, С.А. Задорожний, С.О. Кохан, Е.С. Молдован, М.І. Мельник, .В.Невмержицький, Н.Р. Нижник, В.М. Олуйко, С.М. Серьогін, М.І.Флейчук, І.О. Христинч та ін.

Однак, на даний момент відсутні комплексні дослідження, необхідні для побудови цілісної системи запобігання та протидії корупції в органах державної

влади в умовах реформування системи державного управління. В зв'язку з цим виникає гостра потреба в оновленні науково-методичного забезпечення зазначеної проблематики, в т.ч. в аспектах формування морально-етичної складової антикорупційної політики держави. .

Отже, метою статті є визначення місця та ролі морально-етичних засобів у протидії корупційним проявам в Україні.

Виклад основного матеріалу Так, масштаби сучасної української корупції, в тому числі тіньової економічної діяльності, вражають своїм розмахом. Частина дослідників даної проблеми навіть стверджує, що реальні обсяги тіньової економічної діяльності можуть перевищувати обсяги легальної економіки [2, с. 85]. Звертаючись до теоретичної сторони питання, слід зауважити, що корупція - складний соціальний феномен, який має глибоко системний характер. Саме через системність цього явища проблема корупції вивчається практично всіма представниками гуманітарних наук, у тому числі представниками науки державного управління.

Корупцію можна сміливо називати «соціальною чумою» XXI століття. Це справжня загроза багатьом основам державності, суспільства, особистості та національній безпеці країни. Вона є чільним чинником зростання тіньового сектора економіки і політики держави, руйнує моральні й етичні принципи громадян та підриває авторитет і престиж державної влади на всіх її рівнях. [7, с. 151]. Унаслідок корупційних правопорушень відбувається ущемлення прав та законних інтересів громадян, організацій, завдається колосальний матеріальний збиток.

Багато науковців наголошують на тому, що корупція, інфікувавши різні сфери життєдіяльності суспільства і держави, руйнує структуру всіх гілок влади, призводить до величезних втрат в економіці, знижує ефективність діяльності правоохоронних органів і спецслужб, справляє різко негативний вплив на морально-етичні якості громадян.

Так, О. Дручек наголошує, що «на сучасному етапі розвитку української державності корупція набуває ознак всепоглинаючого суспільного феномену,

агресивного і непередбачуваного за характером. Це явище спотворює усі сфери суспільного життя: економіку, політику, управління. Корупційні прояви становлять реальну загрозу існуванню конституційно заявлених параметрів української держави – демократичних, соціальних, правових» [4, с. 275].

Небезпека корупції виникає тоді, коли державні, муніципальні службовці та інші особи, уповноважені на виконання державних функцій (чиновники, депутати, судді, співробітники правоохоронних органів, адміністратори, екзаменатори, лікарі тощо), які володіють дискреційною владою - владою над розподілом певних ресурсів, що особисто їм не належать, розподіляють їх на свій розсуд.

Головним стимулом до корупції є можливість отримання економічного прибутку, пов'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримувальним чинником - ризик викриття і покарання. Різні прояви корупції мають різну етичну оцінку: одні дії вважаються злочинними, інші - всього лише аморальними [10, с. 81].

Для забезпечення комплексного дослідження механізмів протидії корупційним проявам доцільно розглянути питання сутнісно-елементної комплектації визначення терміна «корупція» з точки зору різних галузей наук.

У науці державного управління, а також у юридичній, економічній, політичній та соціологічній, визначень поняття «корупція» дається безліч, вони в основному схожі і розрізняються лише в конкретизації діянь, що входять до неї, більш-менш розгорнутою характеристикою суб'єкта [6, с. 47]. У вузькому розумінні це поняття пов'язане із посяганням на права і законні інтереси громадян, що руйнує нормальну діяльність інститутів публічної влади і підриває авторитет країни на міжнародній арені та в очах свого народу.

Деякі вчені розглядають корупцію щонайменше в чотирьох вимірах [3, с. 4]:

- соціальному;
- політико-економічному;
- кримінологічному;
- кримінально-правовому.

При цьому, в соціальному розумінні корупція - це використання посадовою

особою наданих їй повноважень і можливостей для незаконного особистого збагачення.

У політекономічному розумінні корупція означає привласнення посадовими особами власності та інших вигід (економічний аспект поняття) опосередковано - шляхом отримання влади (політичний аспект).

Кримінологічне значення корупції обмежують лише тими сторонами соціального і політекономічного її значень, які відображають її антисоціальні, суспільно небезпечні і кримінально-протиправні сутність і зміст. У кримінологічному значенні корупція - це антисоціальне, суспільно небезпечне, загрозливе для економічної і політичної безпеки країни явище. Вона пронизує гілки влади і становить сукупність злочинів, скоєних посадовими особами з метою особистого збагачення за рахунок держави, комерційних та інших організацій або громадян.

У кримінально-правовому значенні корупція є суспільно небезпечним діянням, суб'єктом якого є посадові особи, що

визначені законом, які використовують посадові повноваження з корисливою зацікавленістю і в цілях особистого збагачення.

Українське законодавство дає формулювання поняття «корупції» в Законі України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14.10.2014 р: «корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [9].

Таким чином, бачимо, що корупція акумулює в собі філософські, соціальні, правові, фінансові характеристики. Але в осягненні цього феномену важливо не

тільки зрозуміти, чим він є насправді, головне - відшукати дієві шляхи спочатку зниження його рівня, а потім і ліквідації причин, що породжують корупцію, усунення живильного середовища, де вона розквітає.

Вдаючись до дослідження практик боротьби з корупцією, слід наголосити, що, незважаючи на високу небезпеку і широку масштабність корупційної діяльності в Україні, вкрай низька, неадекватна розмірами цього явища і загрозам національній безпеці країни ефективність заходів антикорупційної боротьби, як з боку державних структур, так і інститутів громадянського суспільства.

Живучість корупції визначають багато чинників, серед яких: політико-юридичні, соціально-економічні, духовно-моральні тощо. Але якщо в суспільстві відсутній суспільний запит на боротьбу з корупцією й громадяни сприймають її як цілком допустиму, то будь-який спосіб вирішення корупційних проблем з боку держави не забезпечить очікуваного ефекту, більше того, яскраво продемонструє неспроможність державних інститутів їх

розв'язати. Тож при провадженні антикорупційних заходів важливо враховувати, що успішність протистояння корупції та тіньовій економіці можлива тільки при свідомій масовій підтримці самого суспільства, чого можна досягти лише при високому рівні його довіри до влади.

У контексті актуалізації досліджень моральних аспектів української корупції слід наголосити, що морально-етична атмосфера, яка панує в суспільстві, досить сильно впливає на її рівень. Так, корупція не існує відокремлено від людей. Вона є відображенням способу мислення, який зумовлює спосіб життя, поведінку та діяльність. У суспільстві, що сприяє процвітанню корупції, існують подвійні моральні стандарти. З одного боку, корупція, особливо «верхівкова», вважається суспільно непринятною. Це підтримується мораллю, пресою, політичною пропагандою, що експлуатує антикорупційну тематику. Але, з іншого боку, корупція, особливо «низова», залишається вагомю частиною суспільства.

Розглядаючи ситуацію з корупцією як моральне явище, соціально-політичні інститути повинні використовувати інструменти і методи, що спрямовані на зміну мислення та суспільної свідомості. У країнах, де хабарництво та інші корупційні діяння є рідкістю, корупція в громадській свідомості асоціюється з великим злом для держави та її громадян і не має істотного впливу на суспільне життя. А в країнах, де корупція поширена значною мірою, корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми, корупція із соціальної аномалії поступово перетворюється на «правило» і виступає звичним способом розв'язання життєвих проблем, стає нормою функціонування влади і способом життя значної частини суспільства. Найбільш небезпечним наслідком такого стану справ у суспільстві є те, що в результаті витіснення корумпованими відносинами правових та етичних відносин відбувається значний злам у суспільній психології: люди у своїй поведінці з самого початку психологічно вже налаштовані на протиправні способи вирішення питань [1, с. 83].

Особливо небезпечний вплив корупції проявляється у підриві моральних засад суспільства шляхом деформації етичних цінностей, інтересів і потреб окремих громадян та осіб, які здійснюють публічні функції. Саме ця властивість є підґрунтям та негативним фоном для подальшого визначення корупційної поведінки. З погляду В. Кузнецової, корупція охоплює три поведінкові підсистеми: кримінальну, правопорушну та моральну. Тобто авторка зараховує до корупції діяння, які потрапляють не лише до сфери правових, а й моральних відносин [10, с. 82].

Корупція починає здавати свої позиції тоді, коли вплив закону підкріплюється моральним осудом та моральною нетерпимістю до тих, хто використовує своє службове становище для отримання особистої вигоди. Корупційні явища набувають яскраво вираженого негативного емоційного забарвлення.

У зв'язку з цим сьогодні, коли Україна знаходиться на етапі розвитку в напрямку до демократичної правової держави, в якому регулювання її соціальних структур і способів взаємозв'язку держави, суспільства

та індивіда відбувається за міжнародним нормами й стандартами, особливої ваги набуває вибудова фундаментального морально-етичного підґрунтя у державно-владних процесів. Відповідно, етика державного службовця постає як один із засобів боротьби з корупцією.

Якщо посадовці та представники системи державного управління при виконанні своїх повноважень не будуть керуватися морально-етичними нормами, то вся система почне проявляти прагматичне ставлення до суспільних процесів та людини, що характеризується лише мотивами власної вигоди. Отже, лише в разі закріплення у свідомості державних службовців морально-етичної мотивації при виконання посадових функцій можна досягти певних якісних результатів упровадження цивілізованого підходу в реалізації державно-владних процесів.

Етика державного управління як нормативна основа державно-владної діяльності стосується таких основних проблем управління: справедливий соціальний устрій суспільства і держави, взаємні права та обов'язки керівників і

громадян, фундаментальні права людини і громадянина, розумне співвідношення свободи, рівності й справедливості. У свою чергу, функціонування сучасного державного апарату неможливо уявити без раціонально розроблених, чітко визначених і обов'язкових формальних правил та без суворої професіоналізації механізмів управління. Інструментом і одночасно результатом такої професіоналізації, зокрема, можуть бути державні службовці, діяльність яких ґрунтується на принципах професійної компетентності, ієрархії і спеціалізації функцій [8, с. 11].

Як система норм поведінки і правил у державно-службових відносинах, професійна етика державного службовця у загальному вигляді являє собою сукупність найбільш придатних, глибоко усвідомлених і конкретизованих норм загальнолюдської моралі (рис.1). Вона є антикорупційним підґрунтям, що забезпечує ступінь довіри до владних структур, націленість діяльності органів державної управління на побудову демократичної держави, реалізацію принципів гуманізму, соціальної справедливості, прозорості, дотримання

прав людини.

У Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII правилам етичної поведінки присвячений цілий розділ. Стаття 38 Закону проголошує, що особи, на яких поширюється дія цього Закону, під час виконання своїх службових повноважень зобов'язані неухильно додержуватися вимог закону та загальновизнаних етичних норм поведінки, бути ввічливими у стосунках з громадянами, керівниками, колегами і підлеглими. Розділ щодо правил етичної поведінки визначає певні принципи дотримання цих правил, які в себе включають політичну нейтральність, неупередженість, компетентність і ефективність, нерозголошення інформації, утримання від виконання незаконних рішень чи доручень.

У європейських країнах та в інших розвинутих країнах світу на сьогодні основні принципи і правила поведінки державних і муніципальних службовців відображаються у етичних кодексах. При цьому етичний кодекс, яким повинні керуватися державні службовці, не просто спирається на моральні принципи, а й

конкретизує вимоги до процесів здійснення державно-управлінських функцій відповідно до специфіки службової діяльності, неординарних обов'язків і повноважень, які покладаються на них. При цьому під моральними принципами протидії корупції розуміють сукупність норм, що регулюють взаємовідносини державних службовців у процесі здійснення державно-управлінської функцій та спрямовані на формування такої атмосфери у суспільстві, при якій корупційні дії співробітників виглядали б аномальним явищем, вартим усілякого осуду.

Нині до моральних принципів протидії корупції можна віднести принцип служіння державі і суспільству; принцип законності; принцип гуманізму; принцип відповідальності; принцип справедливості; принцип лояльності; принцип чесності і непідкупності (табл. 1).

Етичний кодекс державного службовця як система моральних норм, зобов'язань і вимог сумлінного службової поведінки посадових осіб державних органів покликаний сприяти зміцненню авторитету державної влади, довіри

громадян до інститутів держави, забезпечити єдину морально-правову основу для узгоджених і ефективних дій всіх державних структур, протидіяти падінню моральної культури в суспільстві.

Для відновлення громадської довіри до діяльності державних органів, їх посадових осіб Національним агентством України з питань державної служби прийнято рішення про запровадження стандартів етичної поведінки державних службовців. Відповідний наказ враховує прогресивний і успішний досвід країн - членів ЄС. За основу даного документа взято запроваджену в Республіці Польща модель гарантування максимальної прозорості діяльності державних органів. Прийняття документа започатковує єдині обов'язкові вимоги до стандартів етичної поведінки, доброчесності у діяльності державних службовців, а також сприятиме запобіганню тиску з боку представників бізнесу чи політичних сил на посадовців державних органів.

Так, Відповідно до «Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування»

[5], посадовці у своїй діяльності мають керуватися такими принципами, як:

1. Служіння державі і суспільству, що передбачає чесне служіння і вірність державі; забезпечення державних інтересів під час виконання завдань та функцій держави; сприяння реалізації прав та законних інтересів людини і громадянина; формування позитивного іміджу держави.

2. Гідна поведінка, що передбачає повагу до гідності інших осіб; ввічливість та дотримання високої культури спілкування; доброзичливість і запобігання виникненню конфліктів у стосунках з громадянами; запобігання, у тому числі поза державною службою, діям і вчинкам, які можуть зашкодити інтересам державної служби чи негативно вплинути на репутацію державного службовця.

2. Доброчесність, що передбачає спрямованість дій на захист публічних інтересів, забезпечення пріоритету загального блага громадян над особистими, приватними або корпоративними інтересами; неприпустимість використання державного майна в особистих цілях; запобігання конфлікту між публічними та

особистими інтересами; нерозголошення та невикористання інформації, яка стала відома у зв'язку з виконанням державним службовцем своїх обов'язків, у тому числі після припинення державної служби, крім випадків, установлених законом; недопущення надання будь-яких переваг і виявлення прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, політичних партій, громадських і релігійних організацій.

3. Лояльність, що передбачає добросовісність щодо виконання рішень Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та державного органу, в якому працює державний службовець, незалежно від своїх власних переконань і політичних поглядів; утримання від будь-яких проявів публічної критики діяльності державних органів, їх посадових осіб; коректне ставлення до керівників і співробітників державного органу під час виконання державним службовцем своїх обов'язків.

4. Політична нейтральність, що передбачає запобігання впливу політичних інтересів на дії та рішення державного

службовця; відмову від публічної демонстрації політичних поглядів і симпатій; дотримання вимог стосовно обмежень щодо політичної діяльності, встановлених законом стосовно окремих категорій державних службовців; уникнення використання символіки політичних партій під час виконання державним службовцем своїх обов'язків; забезпечення прозорості у відносинах з особами, що виконують політичні функції.

5. Прозорість і підзвітність, що передбачає відкритість та доступність інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України; для державних службовців першої та другої категорії:

- ведення обліку телефонних розмов та особистих зустрічей з представниками політичних партій, народними депутатами України, суб'єктами господарювання або їх уповноваженими особами, а також надання інформації про такі розмови та зустрічі у порядку, встановленому законодавством про доступ до публічної інформації;

- ведення обліку фактів використання

транспортних засобів, майна, інших матеріальних та нематеріальних активів, наданих за рахунок фізичних чи юридичних осіб у службових цілях.

6. Сумлінність, що передбачає добросовісне, чесне та професійне виконання державним службовцем своїх обов'язків, виявлення ініціативи і творчих здібностей; постійне підвищення рівня своєї професійної компетентності та вдосконалення організації службової діяльності; недопущення ухилення від прийняття рішень та відповідальність за свої дії та рішення.

З погляду антикорупційної поведінки державного службовця морально-етичні принципи доцільно доповнити такими, як:

1. Принцип конфіденційності, що забороняє використовувати свої службові повноваження, а також конфіденційну інформацію, отриману під час виконання своїх посадових обов'язків, для одержання будь-яких благ і переваг для своєї особистої вигоди.

2. Принцип непримиренності до проявів корупції, що передбачає викриття будь-яких корупційних дій, боротьбу за

створення в державних органах влади атмосфери нетерпимості до корупційної поведінки колег по службі.

Наведений комплекс принципів цілком можна вважати антикорупційними стандартами службової поведінки, встановленими спеціально для державних службовців. Державний службовець об'єктивно виступає одночасно як посадова особа, що займає певне місце в службовій ієрархії, як громадський діяч, який впливає на розвиток соціальних і економічних процесів, як найманий працівник, найчастіше як керівник персоналу і роботодавець, а також як приватна особа. Тож досить часто ці ролі можуть вступати в протиріччя, наслідком чого є моральні дилеми та конфлікти. Етичний кодекс покликаний допомогти державному службовцю правильно розібратися в подібних ситуація, сформувати інтегровану здатність особистості протистояти корупції, застосовувати професійно значущі комунікативні вміння і навички, здійснювати соціальну взаємодію, що забезпечує результативність та ефективність вирішення професійних

завдань, встановлювати адекватні міжособистісні та конвенціональні відносини в різних ситуаціях.

Державна служба не є привілеєм, сама справа є складною та відповідальною. Громадянин, вступаючи на державну службу, добровільно обмежує деякі свої права, зокрема право на критику, підприємницьку діяльність тощо. Постає необхідність моделювати варіанти можливих наслідків дій людей і результатів їх конфліктів, протистоянь та об'єднань. І лише здатність успішно діяти в особливих і швидко змінюваних умовах, реалізовувати «внутрішні характеристики особистості» в нових формах і засобах управління буде відповідати сучасним вимогам організації державної служби та завданням державного управління. Це зумовлено тим, що етичні норми державного службовця є більш суворими, ніж моральні норми громадян, не зайнятих у сфері державної служби.

Таким чином, розробка та впровадження «етичних кодексів» є одним з напрямів підвищення ефективності антикорупційній діяльності органів державної влади та регулятором реалізації

відповідальності та обов'язків. У зв'язку з цим морально-етичні вимоги стають суворішими, і відповідальність тим більша, чим вищий статус державного службовця.

Наступним кроком дискурсу є виділення так званих «морально етичних обов'язків державного службовця», призначених для забезпечення належного функціонування державних інститутів і систем, а також для розвитку і вдосконалення етико-правових засад антикорупційних реформ.

У національному законодавстві такі обов'язки викладені у «Загальних правилах етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування». Вони є узагальненням стандартів етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх посадових обов'язків. Вони ґрунтуються на положеннях Конституції України, Законів України «Про державну службу» і «Про службу в органах місцевого самоврядування», а також загальних вимогах до поведінки цих осіб, визначених Законом України «Про запобігання

корупції». При прийнятті на державну службу або на службу в органи місцевого самоврядування особа ознайомлюється з цими Загальними правилами. Відмітка про таке ознайомлення додається до особової справи державного службовця чи посадової особи місцевого самоврядування.

У більш загальній формі вони мають такий зміст:

1. Державні службовці не мають права віддавати переваги інтересам певних професійних або соціальних груп і організацій. Вони повинні бути незалежними від їхнього впливу.

2. Державний службовець під час виконання ним посадових обов'язків не повинен допускати особистої зацікавленості, яка призводить або може призвести до конфлікту інтересів.

3. Державні службовці зобов'язані повідомляти представника наймача, органи прокуратури або інші державні органи про всі випадки звернення будь-яких осіб з метою схиляння до вчинення корупційних правопорушень.

4. Державні службовці зобов'язані подавати відомості про доходи, про майно і

зобов'язання майнового характеру, відповідно до чинного законодавства України.

5. Державні службовці зобов'язані протидіяти проявам корупції і вживати заходи щодо її профілактики в порядку, встановленому законодавством України.

6. Державному службовцю забороняється отримувати у зв'язку з виконанням посадових обов'язків винагороди від фізичних та юридичних осіб. Крім того, для більш ефективного застосування етико-правових основ в антикорупційній діяльності органів державної влади необхідно:

- правове виховання державних службовців (цілеспрямована діяльність з формування у громадян високої правосвідомості і правової культури), при цьому виділяють дві форми правового виховання - антикорупційну освіту та антикорупційну пропаганду;

- публічне засудження осіб, які вчинили проступки, пов'язані з корупцією;

- проведення публічних інформаційних заходів з проблем антикорупційної діяльності (слухання,

семінари, круглі столи, конференції).

Таким чином, у зв'язку з різноманіттям напрямів антикорупційної діяльності, що реалізуються державними органами, потрібно забезпечити надходження на державну службу громадян, які володіють не лише необхідною професійною освітою, досвідом за фахом, професійними знаннями і навичками, необхідними для виконання конкретних посадових обов'язків, визначених завданнями і функціями державного органу, а й мають якісні риси високоморальної та культурної людини, яка є взірцем правової поведінки (рис.2).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку . Узагальнюючи наведене, зазначимо, що реформи, які проводяться в державному секторі, зумовлюють докорінні

зміни в державному управлінні, що забезпечує появу нових етико-правових складових антикорупційній діяльності органів державної влади.

Впровадження заходів такого спрямування вкрай необхідне тому, що ставлення до корупції в масовій свідомості українців є суперечливим: унаслідок низького рівня розуміння населенням деструктивного впливу цього явища на розвиток суспільства в масовій свідомості населення корупція набула статусу легітимних практик. Відповідно, перед усією системою державного управління постала необхідність вирішення проблем, пов'язаних з впровадженням та культивуванням етико-правових норм як у діяльності державних службовців, так і в повсякденному житті громадян.

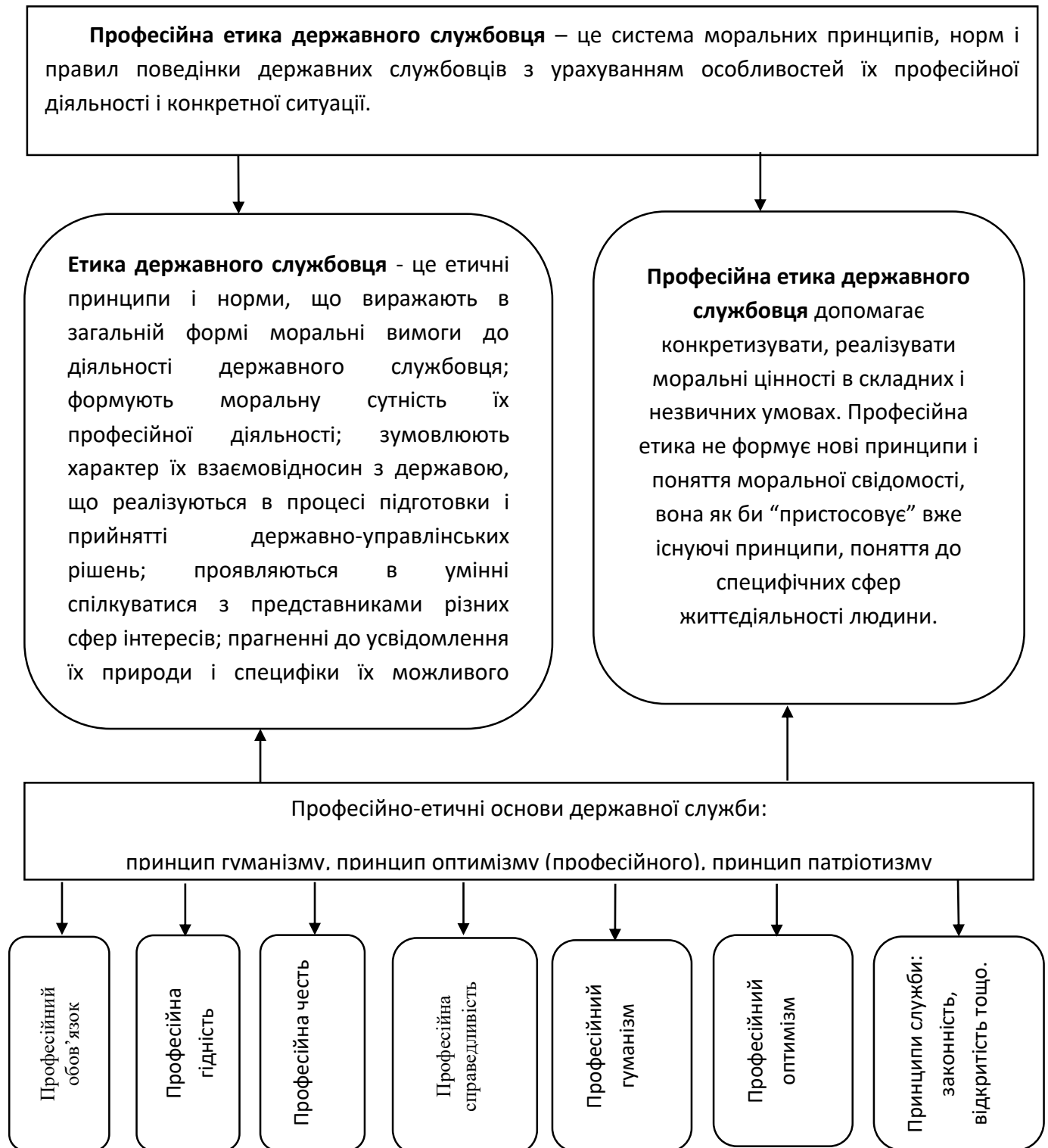

Рис. 1. Професійно-етичні основи державної служби

Моральні принципи протидії корупції

<p>Моральні принципи протидії корупції - це сукупність норм, що регулюють <i>взаємовідносини</i> держави та громадянського <i>суспільства</i> та спрямовані на формування такої атмосфери, при якій корупційні дії виглядали б аномальним явищем та були приводом загального <i>осуду</i>.</p>	
<p style="text-align: center;">МОРАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принцип служіння державі і суспільству передбачає: чесне служіння і вірність державі; забезпечення державних інтересів під час виконання завдань та функцій держави; сприяння реалізації прав та законних інтересів людини і громадянина; формування позитивного іміджу держави. 2. Принцип законності передбачає: неухильне дотримання нормативно- правових актів, що спрямовані на боротьбу з корупцією. 3. Принцип гуманізму передбачає: визнання, дотримання і захист прав і свобод людини і громадянина; визнання її цінності, суверенітету її особистості і її гідності; ввічливість, тактовність, толерантність, повагу. 4. Принцип відповідальності передбачає: юридичну, а також моральну відповідальність за прийняття рішення у сфері боротьби з корупцією. Під моральною відповідальністю розуміється моральний осуд корупціонера з боку членів колективу, суспільства, і, навіть рідних і близьких. Це повинно приводити до активізації морального самоконтролю та докори совісті, яка є внутрішнім цензором людини, що послужить поштовхом до каяття і неприпустимість в подальших корупційних діях. 5. Принцип справедливості передбачає: розумне використання владних повноважень у боротьбі з корупцією. 6. Принцип лояльності передбачає: прихильність в боротьбі з корупцією, неухильного дотримання правових норм, навіть якщо це суперечить внутрішнім принципам і політичним поглядам. 7. Принцип чесності і непідкупності передбачає: категоричне несприйняття проявів корупції та бюрократизму. 	<p style="text-align: center;">МОРАЛЬНІ ВИМОГИ ДО АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прихильність до моральних принципів, ставлення службових інтересів вище індивідуальних. 2. Сумлінне виконання своїх службових обов'язків. 3. Об'єктивність у виконанні службових обов'язків (виключення із робочого процесу особистої вигоди, інтересів і переваг). 4. Заборона на прийняття для себе особисто, а також членів сім'ї жодних благ і переваг, використовуючи при цьому свої службові повноваження. 5. Не давати ніяких особистих обіцянок, що пов'язані зі службовими обов'язками. 6. Не використовувати конфіденційну інформацію, що отримана в ході виконання своїх посадових обов'язків як засіб отримання особистої вигоди. 7. Викривати будь-які корупційні дії, боротися за створення атмосфери нетерпимості до корупційної поведінки колег. 8. Бути чесним, скромним, ввічливим, тактовним, чуйним, справедливим по відношенню до своїх колег і громадян.

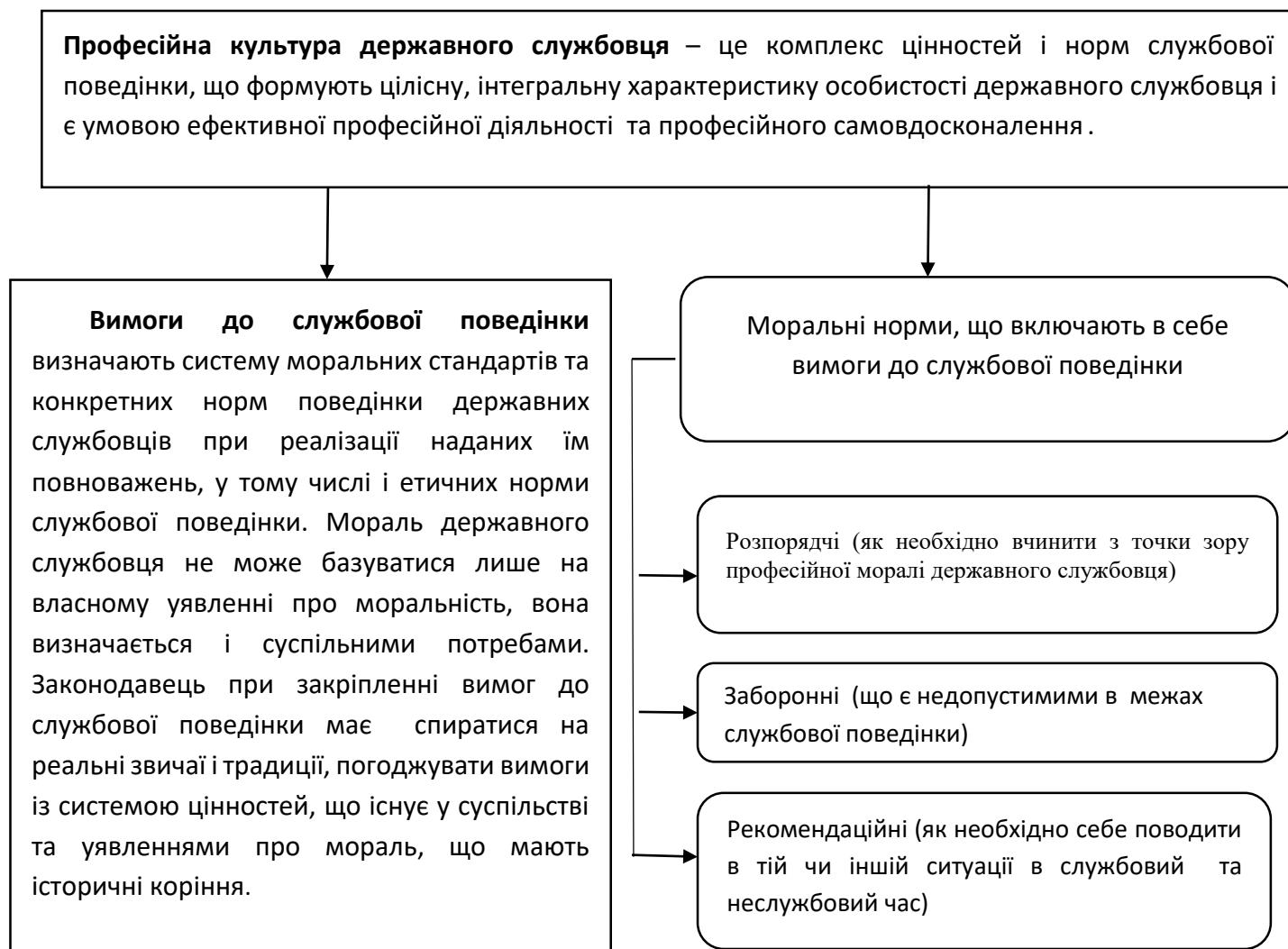

Рис. 2. Внутрішня композиція професійної культури державних службовців

References

1. Акімов О.О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні [Електронний ресурс] / О.О. Акімов // Державне управління: теорія та практика. - 2014. - № 1. - С. 181-188. - Режим доступу

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_1_23
<http://academy.gov.ua/ej/ej19/PDF/23.pdf>

2. Баранов П.П. Основные направления совершенствования борьбы с коррупцией на современном этапе/ П.П. Баранов// Северо-Кавказский юридический вестник.- 2017.- № 2.- С.84-90.

3. Гаухман Л. Коррупция и коррупционное преступление / Л. Гаухман // Законность. - 2000. - № 6. - С. 2-6.

4. Дручек О.В. Науково-теоретичні основи протидії явищу корупції: проблеми вивчення / О.В. Дручек // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 275–280.

5. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 р. № 158 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16>.

6. Калита И.А. Правовые средства противодействия коррупции в системе государственной службы / И.А. Калита // Актуальные вопросы права и законности. – М., 2010. – С. 46-49.

7. Невмержицький Є.В. Корупція і національна безпека : [навчальний посібник] / Є.В. Невмержицький, Ф.П. Шульженко. – К. : ВЦ КДЛУ, 2000. – 194 с.

8. Півень А.В. Етика державного службовця : метод. посіб. / А.В. Півень. – Одеса, 2010. – 368 с.

9. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

10. Санжаровець В.М. Корупційний делікт у контексті глобалізаційних трансформацій / В.М. Санжаровець // Вісник Національного авіаційного університету. - 2012. - № 2. - С. 80-84.